

ΦΥΜΑΤΙΩΣΗ

Τι είναι η φυματίωση;

Η φυματίωση είναι νόσημα που προκαλείται από ένα μικρόβιο που λέγεται μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης και σπανιότερα από άλλους τύπους μυκοβακτηριδίων. Το μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης μπορεί να προσβάλει οποιοδήποτε όργανο του σώματος, αλλά συνήθως προσβάλλει τους πνεύμονες.

Πώς μεταδίδεται η φυματίωση;

Μεταδίδεται από το ένα άτομο στο άλλο, με την εισπνοή σταγονιδίων που περιέχουν μυκοβακτηρίδια. Τα άτομα με πνευμονική φυματίωση αποβάλλουν πολύ μικρά τέτοια σταγονίδια με τον βήχα, το φτάρνισμα και τη δυνατή ομιλία. Τα άτομα αυτά μεταδίδουν συνήθως τη νόσο στους ανθρώπους που είναι σε επαφή μαζί τους αρκετές ώρες κάθε μέρα. Αυτοί μπορεί να είναι η οικογένειά τους, οι φίλοι τους ή οι συνάδελφοι στη δουλειά.

Τι σημαίνει ότι έχω μολυνθεί;

Οι περισσότεροι άνθρωποι που εισπνέουν τα μυκοβακτηρίδια μολύνονται, αλλά ο οργανισμός έχει την ικανότητα να αμυνθεί και να σταματήσει την ανάπτυξή τους. Με αυτό τον τρόπο τα μυκοβακτηρίδια γίνονται ανενεργά, αλλά παραμένουν στον οργανισμό και μπορεί να γίνουν ενεργά αργότερα. Πολλοί άνθρωποι που έχουν μολυνθεί δεν αναπτύσσουν ποτέ φυματίωση, άλλοι όμως και ιδιαίτερα αυτοί που το αμυντικό τους σύστημα είναι εξασθενημένο μπορεί να αναπτύξουν φυματίωση κάποια στιγμή στο μέλλον. Αυτοί που μολύνονται δεν αισθάνονται άρρωστοι, δεν έχουν συμπτώματα, δεν μεταδίδουν τη νόσο και συνήθως έχουν θετική δερμοαντίδραση Mantoux. Τα άτομα αυτά λέμε ότι έχουν «λανθάνουσα φυματική λοίμωξη».

ΠΡΟΣΟΧΗ: Μόλυνση με το μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης δεν σημαίνει και

νόσηση από αυτό.

Τι σημαίνει ότι έχω φυματίωση;

Τα μυκοβακτηρίδια της φυματίωσης γίνονται ενεργά αν το αμυντικό σύστημα δεν μπορεί να σταματήσει την ανάπτυξή τους. Τα ενεργά μυκοβακτηρίδια πολλαπλασιάζονται μέσα στον οργανισμό και προκαλούν νόσο. Μερικοί άνθρωποι αρρωσταίνουν σχεδόν αμέσως μετά την μόλυνση, άλλοι όμως μπορεί να αρρωστήσουν αργότερα, όταν για κάποιο λόγο εξασθενήσει το αμυντικό τους σύστημα. Περισσότερο ευαίσθητα είναι τα μικρά παιδιά και οι ηλικιωμένοι, καθώς επίσης άτομα με διαβήτη, χρόνιανεφρική ανεπάρκεια, λευχαιμία ή λεμφώματα, άτομα με εθισμό στο αλκοόλη σε τοξικές ουσίες. Επίσης άτομα που παίρνουν κορτικοστεροειδή ή ανοσοκατασταλτικά φάρμακα, που είναι φορείς του HIV (ιού που προκαλείται AIDS), καθώς και άτομα που δεν σιτίζονται καλά.

Πώς μπορώ να ελέγξω αν έχω μολυνθεί;

Η εξέταση Mantoux είναι ο πιο συνηθισμένος τρόπος για να δούμε αν κάποιος έχει μολυνθεί από το μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης. Είναι ένα δερματικό τεστ που βασίζεται στην ενδοδερμική ένεση μικρής ποσότητας φυματινικής πρωτεΐνης και η αντίδραση στο τεστ διαβάζεται μετά από 2-3 ημέρες. Θετική δερμοαντίδραση Mantoux σημαίνει ότι έχω μολυνθεί με το μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης σε κάποια φάση της ζωής μου, δεν σημαίνει όμως ότι νοσώ. Μία θετική Mantoux, μπορεί να οφείλεται και στο εμβόλιο BCG, όμως εάν η αντίδραση είναι μεγάλη, έχετε εμβολιαστεί πριν από πολλά χρόνια ή έχετε έρθει σε επαφή με άτομο που έχει μεταδοτική φυματίωση (πνευμονική), μπορεί να οφείλεται και σε μόλυνση από το μυκοβακτηρίδιο. Αυτό θα το κρίνουν οι επαγγελματίες υγείας που θα αξιολογήσουν τη Mantoux.

Υπάρχει εμβόλιο για τη φυματίωση;

Ναι, υπάρχει, και λέγεται BCG. Γίνεται σε βρέφη και μικρά παιδιά σε χώρες που η φυματίωση είναι σχετικά συχνή, διότι προλαμβάνει τη γενικευμένη νόσο. Στην Ελλάδα το BCG περιλαμβάνεται στο Εθνικό Πρόγραμμα Εμβολιασμών και γίνεται στην ηλικία των 6 ετών. Προστατεύει από τη φυματίωση περίπου το 50% όσων εμβολιάζονται, αλλά προστατεύει σε πολύ υψηλό ποσοστό από τις βαριές μορφές της νόσου. Αν έχετε εμβολιαστεί με BCG, μπορεί να έχετε θετική Mantoux. Μπορεί όμως η θετική Mantoux να οφείλεται και σε μόλυνση από το μυκοβακτηρίδιο όταν:

- η αντίδραση είναι μεγάλη
- έχετε εμβολιαστεί πριν από πολλά χρόνια
- έχετε έρθει σε επαφή με άτομο που έχει μεταδοτική φυματίωση

Αν έχω μολυνθεί με το μυκοβακτηρίδιο πώς μπορώ να προστατευθώ και να μην αρρωστήσω;

Πολλοί άνθρωποι που μολύνονται με το μυκοβακτηρίδιο δηλαδή έχουν «λανθάνουσα φυματική λοίμωξη», δεν αρρωσταίνουν ποτέ από φυματίωση. Υπάρχουν όμως κάποιοι που έχουν περισσότερες πιθανότητες να αρρωστήσουν όπως:

- φορείς του HIV
- άτομα που είναι γνωστό ότι βρίσκονται σε στενή επαφή με άρρωστο που έχει μεταδοτική φυματίωση (πνευμονική)
- άτομα που μολύνθηκαν τα τελευταία 2 χρόνια
- βρέφη και μικρά παιδιά
- άτομα που πάσχουν από χρόνια νοσήματα και έχουν εξασθενημένο αμυντικό σύστημα
- ηλικιωμένοι

Στις περιπτώσεις αυτές έχει νόημα η χορήγηση προληπτικής φαρμακευτικής αγωγής, συνήθως για 6 μήνες. Αυτό ελαττώνει την πιθανότητα νόσησης, χωρίς όμως να την αποκλείει.

Μπορεί να θεραπευτεί η φυματίωση και πώς;

Η φυματίωση σχεδόν πάντα μπορεί να θεραπευτεί, πρέπει όμως να λαμβάνονται περισσότερα από ένα φάρμακα και για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτό συμβαίνει γιατί ο αριθμός των μικροβίων που πρέπει να σκοτωθεί είναι μεγάλος αλλά και για να αποφευχθεί η ανάπτυξη στελεχών του μυκοβακτηριδίου που είναι ανθεκτικά σε κάποιο ή κάποια φάρμακα. Σημειώνεται ότι σήμερα κυκλοφορούν τέτοια ανθεκτικά στελέχη και αυτό αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα δημόσιας υγείας που αντιμετωπίζεται διεθνώς με ιδιαίτερη προσοχή. Συνήθως, 2-4 εβδομάδες μετά την έναρξη θεραπείας με κατάλληλα φάρμακα, το άτομο που νοσεί δεν μεταδίδει πια τα μυκοβακτηρίδια στους άλλους. Έτσι, εάν το επιτρέπει η όλη του κατάσταση, σύμφωνα με το γιατρό του, μπορεί να επιστρέψει στις καθημερινές του ασχολίες.

Ποιες είναι οι παρενέργειες των φαρμάκων για τη φυματίωση;

Τα φάρμακα για τη φυματίωση είναι σχετικά ασφαλή. Κάποιες φορές μπορεί να προκαλέσουν παρενέργειες. Μερικές από αυτές είναι πολύ ήπιες ενώ άλλες είναι πιο σοβαρές. Εάν έχετε μία σοβαρή παρενέργεια από τα φάρμακα πρέπει να ενημερώσετε το γιατρό σας αμέσως. Οι παρενέργειες που αναφέρονται παρακάτω είναι σοβαρές. Εάν έχετε οποιοδήποτε από τα παρακάτω συμπτώματα ενημερώστε αμέσως το γιατρό σας:

- ανορεξία
- ναυτία
- εμετός
- κιτρίνισμα του δέρματος ή των ματιών
- πυρετός για περισσότερο από 3 ημέρες
- κοιλιακός πόνος
- δερματικό εξάνθημα
- αιμορραγία που δε σταματά εύκολα

- διαταραχή της όρασης
- βουητό στα αυτιά

Οι παρενέργειες που αναφέρονται παρακάτω είναι ήπιες και το φάρμακο που τις κάνει είναι η ριφαμπικίνη. Εάν έχετε κάποια από αυτές τις παρενέργειες μπορείτε να συνεχίσετε να παίρνετε τα φάρμακά σας κανονικά.

- τα ούρα, το σάλιο ή τα δάκρυά σας μπορεί να γίνουν πορτοκαλί
- μπορεί να γίνετε πιο ευαίσθητοι στον ήλιο.

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να φοράτε καλό αντηλιακό και να καλύπτετε τα εκτεθειμέ να μέρη του σώματος για να μην καείτε.

- μπορεί το αντισυλληπτικό χάπι που παίρνετε να γίνει λιγότερο αποτελεσματικό και για το λόγο θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί άλλος τρόπος αντισύλληψης.

Γιατί πρέπει να παίρνω συνεχώς τα φάρμακά μου και να μη διακόπτω τη θεραπεία;

Τα μικρόβια της φυματίωσης σκοτώνονται πολύ αργά. Χρειάζονται το λιγότερο 6 μήνες για να σκοτωθούν όλα τα μυκοβακτηρίδια. Πιθανότατα, θα αρχίσετε να αισθάνεστε καλύτερα μόλις μερικές εβδομάδες από την έναρξη της θεραπείας. Αλλά προσοχή! Εάν δεν συνεχίσετε να παίρνετε τα φάρμακά σας συστηματικά, υπάρχει μεγάλος κίνδυνος. Τα μυκοβακτηρίδια θα αρχίσουν πάλι να αναπτύσσονται, ενώ μπορούν να γίνουν ανθεκτικά στα φάρμακα που παίρνετε. Τότε θα χρειαστεί να πάρετε καινούργια φάρμακα, για περισσότερο χρόνο και τα οποία έχουν περισσότερες παρενέργειες. Για αυτόν ακριβώς το λόγο είναι πολύ σημαντικό να ακολουθείτε τις οδηγίες του γιατρού σας.

Πώς γίνεται να μη μεταδώσω τη φυματίωση σε άλλους;

Το πιο σημαντικό είναι να παίρνετε όλα σας τα φάρμακα όπως σας έχει πει ο γιατρός σας. Θα πρέπει ακόμα να πηγαίνετε σε όλα τα ραντεβού με το γιατρό σας, ο οποίος θα βλέπει πως πάτε. Μη διστάζετε να λέτε στο γιατρό σας οτιδήποτε νομίζετε ότι δεν πηγαίνει καλά. Αν πάσχετε από πνευμονική φυματίωση, υπάρχουν μερικά πράγματα που μπορείτε να κάνετε για να προστατεύσετε τον εαυτό σας και τους γύρω σας:

- Το πιο σημαντικό είναι να παίρνετε τα φάρμακά σας
- Καλύπτετε το στόμα σας με ένα μαντήλι όταν βήχετε, φταρνίζεστε ή γελάτε και τοποθετήστε το σε μία σακούλα την οποία θα κλείσετε καλά και θα την πετάξετε
- Μην πηγαίνετε στη δουλειά ή στο σχολείο και αποφύγετε τη στενή επαφή με οποιονδήποτε
- Αερίζετε συχνά το δωμάτιό σας (αν δεν κάνει πολύ κρύο έξω)

Θυμηθείτε ότι η φυματίωση μεταδίδεται μέσω του αέρα. Οι άνθρωποι δεν μπορούν να μολυνθούν με τα μαντήλια, τα σεντόνια, τα κοινά πιάτα και μαχαιροπίρουνα, τα ποτήρια και τις τουαλέτες. Δύο με τρεις εβδομάδες συνήθως μετά την έναρξη της θεραπείας, δεν μεταδίδετε πια τα μυκοβακτηρίδια στους άλλους. Εάν συμφωνεί και ο γιατρός σας μπορείτε να επιστρέψετε στις καθημερινές σας ασχολίες.

Ποιά είναι η ιστορία της φυματίωσης;

Η φυματίωση έχει εμφανιστεί στους ανθρώπους από την αρχαιότητα. Η πρώτη σαφής ανίχνευση του «μυκοβακτηρίου της φυματίωσης» περιλαμβάνει στοιχεία ύπαρξης της ασθένειας σε απομεινάρια βίσωνα που χρονολογούνται έως και 17.000 χρόνια πριν. Ωστόσο, δεν είναι σαφές αν η φυματίωση προήλθε από τα βοοειδή, και μεταδόθηκε στη συνέχεια στους ανθρώπους, ή αν ξέσπασε από κάποιον κοινό πρόγονο. Σκελετικά απολιθώματα καταδεικνύουν ότι οι προϊστορικοί άνθρωποι (4000 Π.Χ.) είχαν φυματίωση. Ερευνητές διαπίστωσαν σήψη από φυματίωση στη σπονδυλική στήλη μουμίων από την Αίγυπτο που χρονολογούνται από το 3000–2400 Π.Χ. «Φθίση» είναι η ελληνική λέξη για το “σαράκι,” ένας παλαιότερος όρος για την πνευμονική φυματίωση. Το 460 Π.Χ., ο Ιπποκράτης αναγνώρισε τη φθίση ως την πιο ευρέως διαδεδομένη ασθένεια της εποχής. Οι πάσχοντες από φθίση είχαν υψηλό πυρετό και έβηχαν αίμα. Στις περισσότερες περιπτώσεις η φθίση ήταν θανάσιμη. Γενετικές έρευνες επισημαίνουν ότι η φυματίωση είχε εμφανιστεί στην Αμερική από το έτος 100 Μ.Χ.

Η πνευμονική μορφή που σχετίζεται με τα φυματία εδραιώθηκε ως πάθηση από τον Δρ. Richard Morton το 1689. Ωστόσο, η φυματίωση είχε μια σειρά από συμπτώματα, και συνεπώς δεν είχε αναγνωριστεί ως μία ασθένεια μέχρι τη δεκαετία του 1820. Ονομάστηκε φυματίωση το 1839 από τον J.L. Schonlein. Κατά τη διάρκεια των ετών 1838–1845, ο Δρ. John Croghan, ιδιοκτήτης του σπηλαίου Mammoth Cave, μετέφερε τους νοσούντες από φυματίωση στη σπηλιά με την ελπίδα ότι θα θεραπευτούν από την ασθένεια με τη σταθερή θερμοκρασία και την καθαρότητα του αέρα στο σπήλαιο. Πέθαιναν σε έναν χρόνο. Ο Hermann Brehmer άνοιξε το πρώτο σανατόριο φυματίωσης το 1859 στο Sokołowsko (Πολωνία).

Ο Δρ. Ρόμπερτ Κοχ ανακάλυψε τον βάκιλο της φυματίωσης.

R. Koch

Τον βάκιλο που προκαλεί τη φυματίωση, το “μυκοβακτήριο της φυματίωσης,” αναγνώρισε και περιέγραψε στις 24 Μαρτίου 1882 ο Ρόμπερτ Κοχ. Του απονεμήθηκε Βραβείο Νόμπελ το 1905 για αυτή την ανακάλυψη. Ο Κοχ δεν πίστευε ότι η ασθένεια της φυματίωσης ήταν όμοια για τα βοοειδή και τους ανθρώπους. Η πεποίθηση αυτή αποτέλεσε τροχοπέδη για την αναγνώριση του μολυσμένου γάλακτος ως πηγή μόλυνσης. Σε μεταγενέστερα χρόνια, ο κίνδυνος μετάδοσης της ασθένειας από αυτή την πηγή μειώθηκε δραματικά με την ανακάλυψη της διαδικασίας παστερίωσης. Ως θεραπεία για τη φυματίωση ο Κοχ ανακοίνωσε το 1890 το απόσταγμα γλυκερίνης του βακίλου της φυματίωσης. Το ονόμασε «φυματίνη». Η «φυματίνη» δεν ήταν αποτελεσματική, ωστόσο υιοθετήθηκε ως δοκιμή προσυμπτωματικού ελέγχου φυματίωσης. Ο Δρ. Ρόμπερτ Κοχ ανακάλυψε τον βάκιλο της φυματίωσης.

<https://www.youtube.com/watch?v=w72vab3GGsw>

Καστανάκη Ραφαηλία Β2